

RECI SAMO VOLIM TE

(Roman Simić: *U što se zaljubljujemo*, Arhipelag, Beograd, 2007)

Na marginama Simićeve zbirke pripovedaka *U što se zaljubljujemo* – koju je zagrebački „Jutarnji list“ proglasio za najbolju knjigu u Hrvatskoj u 2005. godini – može da se iščita potresno svedočanstvo o potrebi pisca da i u vremenu globalnog liberalnog kapitalizma nastavi potragu za starim zagonetkama umetnosti, te da na jedan, u istoriji moderne proze već viđen obrazac pisanja, postavi stara, elementarna filozofska pitanja. Nalazeći se, međutim, na raskršću gde su jedini vidljivi znakovi u literaturi ispisani nedovoljno definisanim terminima *postmodernizam* i *novi sentimentalizam*, gnušajući se savremene igre bez granica sa svim i svačim, Roman Simić, progovarajući kroz različito karakterološki oblikovane junake svojih priča, ponekad i kao revolucionarni buntovnik, odbija da se uklopi u neki od potencijalno vladajućih kanona savremene književnosti. Rezultat tog odbijanja jeste jedno nostalgično ispovedno prozno delo izuzetno labave strukture, zbirka priča čiju sentimentalnost i ispovedni ton u velikom delu naracije nagrizu ironija koja često klizi u sarkazam ili grotesku.

Traganje u neizrecivo

Mnogobrojne reminiscencije na savremenu filmsku umetnost i na najnovije subkulturne tendencije, te samosažaljive autoironične opaske koje natapaju intimnu ispovest glavnoga junaka, predstavljaju jedan opor dokument čiji sadržaj nedvosmisleno ukazuje na činjenicu da je postmoderno iskustvo u velikoj meri odgovorno što u savremenu prozu ne prodiere patetični zahtev za univerzalnom humanošću. Zato u Simićevoj prozi kategorije istine, etičnosti, humanosti, duševnosti i duhovnosti, iako mnogo puta eksplicirane, ostaju na periferiji, potisnute nekakvim iskonskim zlom koje se, poput magle u filmovima strave i užasa, nadvilo nad sve stare, proverene teme književnosti, i koje im, najčešće u obličju glavnog junaka podložnog raznim metamorfozama, ne dozvoljava da se čak ni kao autonomni delovi, komadići jedne potpuno razbijene celine, razvijaju u potpunom, upečatljivom, smislom zaokruženom obliku. Tako su sve oprobane teme umetnosti u *U što se zaljubljujemo* dobile jedan iskrivljen, izlomljen odraz – erotska igra između muškarca i žene ne balansira između ljubavi, strasti i mržnje, nego je svedena na hod po tankoj žici koja odvaja prostor ravnodušnosti i ništavila; umetnik, u mazohističkim zanosima, sličnim ditirambskoj radosti, uživa u tragičnom i bezizlaznom položaju; vera u lepšu budućnost, data kroz prizmu maglovitih sećanja, svodi se na krhotine nesreća koje su obeležile sumornu svetsku svakodnevicu.

I da li onda umetnost danas, umetnost u stvarnosti Simićevog proznog dela, može da ponudi bilo šta vredno, osim potpuno lične ispovesti glavnog junaka u priči koja nosi isti

naslov kao i čitava zbirka, i kojom se ta zbirka završava; osim sentimentalnog priznanja junaka koji, skoro u paničnom grču, potcrtava jedan paradoks, ističe, dakle, kako ljubav mora da se negira da bi postojala. Jer, snaga zbirke priča Romana Simića i jeste u poruci da se svako traganje u umetnosti, to večno bezuspešno traganje u neizrecivo, završava u odajama vlastitog uma, da svaki narativni tok prozne celine teži da se, nizom asocijativnih postupaka, na kraju pretoči, da se prosto ulije u tok svesti autora, opterećenog jedino mogućim motivima umetnosti: ljubavi i smrti. U tom smislu moglo bi se zaključiti i to da se osnovna ideja Simićevog proznog ostvarenja iscrpljuje u pretpostavci da su predmet svakog umetničkog dela samo i jedino ljudi: *sapatnici i sapatnici, oni koji između sebe dele jedini mogući lek – ljudskost.*

Predmeti ljubavi

Ipak, nisu sve ljubavi iste, niti se ljudskost uvek ispoljava jednako.

Roman Simić u priči „Jeste li čuli za Mendozu?“ eksplicitno, u jednom podužem esejištkom pasažu, varira, u okviru refleksija o umetnosti, značaj naslova u literaturi. I tim povodom jasno stavlja čitaocu do znanja kako naslov umetničkog dela, kao *pravi teritorij književnosti i života, kao zemlja na kojoj riječi smisao i na kojoj riječi doista počinju značiti*, ne treba da bude samo intrigantan, zagonetan i efekatan, već mora sadržati i onu dozu običnosti, odnosno biti satkan od slova napravljenih samo od života i ljudi. A takav spoj upravo je i ostvaren u naslovu njegove zbirke priča. *U šta se zaljubljujemo* dovoljno je i intrigantan i zagonetan naslov (jer sadrži pitanje koje traži odgovor, odnosno konstataciju kojoj treba dopuna), ali u isto vreme sastavljen je i od reči koje jasno upućuju na elementarna osećanja, prisutna u ljudima i osvedočena u životu.

Tako se bar čini, ali samo do onoga trenutka dok čitalac ne pronađe odgovore na postavljeno pitanje u naslovu zbirke priča Romana Simića. Jer predmeti zaljublivanja u Simićevom stvaralaštvu često su neočekivani i iznenađujući, ponekad čak i bizarni i morbidni. U nekim pričama zbirke *U šta se zaljubljujemo* („Okvir za obiteljskog lava“, „Nekoliko koraka smo sretni“ ili, recimo, „Kupa“ i „Tajna Happy Enda ili Zašto sve to pričamo“) kroz sećanja, ponekad čak i u zaista efektnim lirskim minijaturama, dati su obrisi ljubavi prema ocu, majci, sestri, porodici uopšte, ženi, te zemlji (prirodi i domovini), međutim, u mnogim drugim razlozi zaljublivanja postaju sve nestvarniji, nelogičniji, mada zbog toga ne i nužno umetnički uspešniji. Naime, u priči „Čovjek u ženskim gaćicama“ pratimo junake koji rade na patologiji i stvaraju jedan neprirodan odnos sa leševima, natopljen prevelikom količinom emocija, potrebnih i da se mrtvacima udahne jedan novi život, odnosno da im se, uz pomoć mašte, osmisli vek koji su pretrajali. U istoj priči, na samom kraju, junak će se zaljubiti i u školarku, odnosno zapeći će ga njene crvene dokolenice. U nekim pričama junaci su zaljubljeni i u požare, dezertere, u prostitutke. Uglavnom, dakle, u ono, u šta se, obično, ne zaljubljujemo, niti u čemu tražimo ljudskost.

Toliko raznorodni predmeti zaljublivanja u većini Simićevih priča dovode do bespočetnog rasplinjavanja, ponekad i do preterane rasprisanosti koja, udružena sa prustovskim izgubljenim vremenom, nedovoljno razvijenom asocijativnom tehnikom pripovedanja, gubljenjem u tokovima svesti pojedinih junaka i samog naratora, te često nefunkcional-

nim preplitanjem različitih vremena i pripovedača, predstavlja i glavni nedostatak proze Romana Simića. Zbog toga su i kritičari njegovog dela do sada zaključili da je on bolji u pričama u kojima više čuti, odnosno gde manje priča. Srećom i po Romana Simića i po njegovo prozno ostvarenje, tišina i prećutkivanje bitne su karakteristike zbirke priča *U što se zaljubljujemo*. Neko neodređeno, univerzalno zlo, prosto ubija junake priča Romana Simića, pa tako svi oni odlaze u zaborav, a razlog za njihovo stradanje najčešće ostaje eksplicitno neiskazan. To zlo koje uništava junake *U što se zaljubljujemo* ostaje prikryveno, polako se probija ispod razbijene ljuske ljudske ravnodušnosti, izvire iz mnogih rečenica Simićeve pripovedne proze, kao da predstavlja univerzalnu istinu ljudskog bitisanja, i kao da se ne odnosi na konkretan geografski pojam i vremenski trenutak. U svakom slučaju, dijalozu u pričama Romana Simića, iako su veoma česti, deluju semantički prazni. Priča kao da ostaje zarobljena u tokovima svesti junaka, ni u jednom slučaju do kraja ispričana, jer njihov usamljenički užas ne dozvoljava razotkrivanje, sprečava sadržajnu komunikaciju sa okolinom.

Taj nedostatak komunikacije, ta nedorečenost, često obezbeđuju čitaocu mogućnost da pojedina razrešenja priča ili njenih delova shvati na različite načine. Recimo, zašto su Srbi jedini u pričama uvek uzeti kao nacija, a ne kao pojedinci, zašto su shvaćeni kao negativni junaci, zašto je pomen srpske nacionalnosti simbol i skraćenica, opšte mesto, stalni epitet za nešto što je loše i zlo.

Roman Simić je po senzibilitetu, ali i na stilsko-poetičkom i tematskom planu veoma blizak i velikom broju srpskih proznih pisaca mlađe generacije. To je i razumljivo, jer ipak su i društveno-političke i ekonomske i kulturne okolnosti u Srbiji i Hrvatskoj dosta slične. Ipak, u našoj zemlji pisci koji u literaturu unose jedan poetički obrazac srodan Simićevom (čak i pre njega) još uvek ne mogu da se nadaju dobijanju značajnijih nagrada i etabliranju u književno-umetničkom kontekstu. Zbog toga, poželjno bi bilo da se u srpskoj umetničkoj periodici pažnja pokloni i domaćim piscima koje u umetnosti okupiraju slični izazovi kao i Romana Simića. Sa druge strane, i ti naši marginalizovani pisci, stvaraoci „na ivici egzistencije“, trebalo bi da pročitaju *U šta se zaljubljujemo*. Makar i zato da bi shvatili kako tišina i prećutkivanje ponečeg nije znak nedorečenosti, već, naprotiv, onog za umetnost neophodnog viška značenja.